

Den här sidan har genererats genom maskinöversättning [Länk]. Maskinöversättningar kan innehålla fel som riskerar att minska tydligheten och exaktheten. Ombudsmannen frånsäger sig allt ansvar för eventuella avvikelser. För den mest tillförlitliga informationen och rättssäkerheten hänvisas till källversionen i engelska via länken ovan. För mer information, se vår [språk- och översättningspolicy](#) [Länk].

Beslut i ärende 437/2015/ZA - Beslut från Europeiska ombudsmannen i klagomål 437/2015/ZA om påstådda intressekonflikter i ett projekt om riskbedömning av GMO finansierat av Europeiska kommissionen

Beslut

Ärende 437/2015/ZA - Undersökning inledd den 15/04/2015 - Beslut den 28/07/2016 -

Berörda institutioner Europeiska kommissionen (Inget administrativt missförhållande upptäckt) |

Ombudsmannen har undersökt ärendet. Hon höll med kommissionen om att kommissionen inte ska blanda sig i den vetenskapliga tolkningen eller publiceringen av vetenskapliga studier som den finansierar. Ombudsmannen kom även fram till att enbart det faktum att det finns kopplingar mellan forskarna i projektet och branschen inte utgör något bevis på att det finns en intressekonflikt. Ombudsmannen påpekade att kommissionen ofta finansierar projekt som genomförs av antingen branschen eller grupper med nära kopplingar till branschen. Ombudsmannen föreslog emellertid att kommissionen borde överväga att ge den klagande en mer uttömmande och ingående förklaring till varför kommissionen inte anser att kopplingarna mellan branschen och forskarna inom Grace utgör någon intressekonflikt.

Ombudsmannen kom vidare fram till att kommissionen hade fullföljt alla lagbestämmelser om publicering av namn på de utvärderingsexperter som medverkade vid valet av projekt finansierade enligt sjunde ramprogrammet. I syfte att ytterligare öka insynen och underlätta allmänhetens kontrollmöjligheter föreslog ombudsmannen att kommissionen i framtiden borde publicera namnen på utvärderingsexperterna uppdelade på de ämnen och/eller områden som finns i sjunde ramprogrammet. Ombudsmannen föreslog också att även utvärderarnas intresseförklaringar borde publiceras.

Bakgrunden till klagomålet

1. Klagomålet gäller påstådda intressekonflikter och påstådda brister i bedömningen av vetenskaplig information i samband med finansieringen av ett projekt som valts ut för EU-finansiering inom ramen för Europeiska kommissionens sjunde ramprogram.
2. Projektet GRACE (Genetically Modified Organisms Risk Assessment and Communication of Evidence) avsåg riskbedömning av genetiskt modifierade organismer [1] . Det valdes ut för EU-finansiering efter en ansökningsomgång som inleddes 2011.
3. Den klagande, ett forskningsinstitut med säte i Tyskland, offentliggjorde 2013 en rapport [2] och pekade på vad den ansåg vara ett antal vetenskapliga svagheter i GRACE-projektet. Den hävdade också att det fanns eventuella intressekonflikter mellan GRACE-projektsamordnaren och medverkande forskare.
4. Under 2014 skrev klaganden till kommissionen och klagade över att kommissionen inte hade tagit ställning till klagandens rapport för 2013. Senare uppmanade kommissionen kommissionen att uppge namnen på de experter som hade valt GRACE-projektet för finansiering.
5. Kommissionen svarade att de experter som deltog i GRACE-projektet hade valts ut på grundval av höga standarder och såg ingen anledning att ifrågasätta projektets vetenskapliga oberoende och vetenskapliga trovärdighet. Klaganden var inte nöjd med kommissionens svar och ingav detta klagomål till ombudsmannen den 10 mars 2015.

Utredningen

6. Ombudsmannen inledde en undersökning av klagomålet med fokus på följande frågor: i) kommissionens påstådda underlåtenhet att ta itu med klagandens oro över den vetenskapliga tillförlitligheten i projektets resultat och oberoendet av den tillhörande publikationen i tidskriften *Archives of Toxicology* och ii) kommissionens påstådda underlåtenhet att säkerställa GRACE-projektets objektivitet och oberoende, särskilt med avseende på de experter som deltar i urvalet av projektet.
7. Under undersökningens gång mottog ombudsmannen Europeiska kommissionens yttrande om klagomålet och därefter klagandens synpunkter som svar på kommissionens yttrande. Vid undersökningens genomförande har ombudsmannen beaktat parternas argument och åsikter.

i) Påstådd underlåtenhet att ta itu med klagandens oro över projektets vetenskapliga sundhet och oberoendet för den relaterade publikationen i tidskriften

Archives of Toxicology

Argument som läggs fram för ombudsmannen

8. Klaganden var inte nöjd med kommissionens svar på de punkter som den framförde om

integriteten och oberoendet i den peer review-process som genomfördes före offentliggörandet av GRACE-resultaten i en vetenskaplig tidskrift, *Archives of Toxicology*. Klaganden hävdade att tidskriftens redaktör hade nära kopplingar till några av författarna till artikeln och till industrin. Således har publikationens oberoende och vetenskapliga sundhet inte säkerställts. I sin andra skrivelse till kommissionen insisterade klaganden på att offentliggörandet skulle återkallas och att återpublicering endast skulle övervägas efter en rigorös granskningsprocess. Klaganden uppgav också att kommissionen borde se till att tidningen publiceras i en tidskrift som inte stigmatiseras av dess tvivelaktiga samarbete med bioteknikindustrin.

9. Kommissionen svarade att utformningen och genomförandet av GRACE-studien, liksom tolkningen av resultaten av 90-dagars utfodringsförsöken, genomfördes under omfattande och öppna samråd med det civila samhällets organisationer (inklusive den klagande), industrin och andra berörda parter. Resultaten hade offentliggjorts och diskuterats före offentliggörandet.

10. När det gäller de vetenskapliga rönens objektivitet vidhöll kommissionen att det ankommer på forskarsamfundet att diskutera olika resultat i en öppen debatt. Den vidhöll att det inte ankommer på kommissionen att blanda sig i den vetenskapliga tolkningen eller publiceringsprocessen genom att ifrågasätta eller jämföra olika vetenskapliga rön. Varje ingripande i detta avseende kan tolkas som ett politiskt ingripande i en vetenskaplig process och skulle strida mot principen om vetenskaplig frihet. Detsamma gäller den peer review-process som föregår publiceringen i tidskriften *Archives of Toxicology*. Kommissionen hävdade att publiceringsprocessen ligger hos de forskare som ansvarar för att utarbeta och offentliggöra rapporten och att den inte ingår i dess uppgift att ta ställning till innehållet i en vetenskaplig publikation eller granskningsprocessen före offentliggörandet.

11. Kommissionen uppgav att den var medveten om att samordnaren för studien, i en skrivelse som riktades till klaganden och offentliggjordes på projektets webbplats, hade tagit upp de påstådda vetenskapliga brister som klaganden identifierat punkt för punkt. Kommissionen hävdade dessutom att den vetenskapliga debatten bör föras genom en lämplig vetenskaplig plattform, såsom den som görs tillgänglig i tidskriften *Archives of Toxicology* för att uppmuntra och underlätta en öppen vetenskaplig diskussion och bedömning av GRACE-resultaten.

12. Kommissionen hävdade slutligen att klaganden inte hade visat någon intressekonflikt i offentliggörandet. Den noterade att chefredaktören för tidskriften hade avvisat anklagelserna om hans påstådda intressekonflikt i ett brev som publicerades i *Archives of Toxicology*.

13. I sina synpunkter var klaganden inte nöjd med kommissionens kompletterande förklaring i yttrandet.

Ombudsmannens bedömning

14. Ombudsmannen anser att kommissionens yttrande har behandlat klagandens farhågor på ett korrekt sätt. Hon delar kommissionens uppfattning att det inte ankommer på kommissionen att blanda sig i tredje mans publicering av vetenskapliga studier som den finansierar. Hon

noterar också att kommissionen under alla omständigheter kontrollerade huruvida GRACE-projektets forskare reagerade på klagandens rapport för 2013. GRACE-samordnaren hade svarat punkt för punkt på klagandens vetenskapliga kritik medan tidskriftens redaktör svarade på klagandens påståenden om bristande oberoende i granskningen före publiceringen. Dessutom offentliggjordes båda svaren på GRACE:s webbplats.

II) Påstådd underlåtenhet att säkerställa GRACE-projektets objektivitet och oberoende, särskilt genom att säkerställa full insyn i fråga om de experter som deltar i urvalet av projektet

Argument som läggs fram för ombudsmannen

- 15.** Klaganden hävdade att ett antal forskare som deltog i GRACE-projektet, liksom projektets vetenskapliga samordnare, hade starka kopplingar till enheter som helt eller delvis finansierades av bioteknikindustrin [3] .
- 16.** Klaganden vidhöll vidare att kommissionen efter offentliggörandet av sin rapport i april 2013 inte gjorde tillräckliga kontroller av eventuella intressekonflikter. Det hade därför inte säkerställt GRACE-projektets oberoende och vetenskapliga trovärdighet. Klaganden hävdade att i motsats till den tolkning som gjorts av GRACE-forskarna tyder klagandens uppgifter på vissa negativa hälsoeffekter hos råttor som matas med genetiskt modifierad majs.
- 17.** Klaganden hävdade också att kommissionens befintliga praxis på detta område, när det gäller offentliggörande av namnen på expertutvärderare, är otillräcklig ur ett insynsperspektiv. För att säkerställa full insyn bör kommissionen enligt klaganden offentliggöra vilka experter som tillsatts för att utvärdera vilka enskilda projektförslag. Kommissionen bör till exempel offentliggöra namnen på de expertutvärderare som hanterade GRACE-projektet.
- 18.** I sitt yttrande upprepade kommissionen sin beslutsamhet att säkerställa högsta möjliga standard i alla projekt som den finansierar. För detta ändamål väljs experter på grundval av internationella inbördes utvärderingar. Den säkerställer också regelbunden övervakning av hur projekten fortskrider och utvärderar deras resultat.
- 19.** När det gäller GRACE-projektets kopplingar till industrin påpekade kommissionen att ansökningsomgången särskilt krävde att de sökande projekten skulle ha kopplingar till befintlig verksamhet och berörda parter, även med industrin.
- 20.** Kommissionen hävdade vidare att GRACE-projektet, liksom för alla projekt inom sjunde ramprogrammet, valdes ut på grundval av internationella standarder för inbördes utvärdering, med hjälp av oberoende högkvalificerade experter. Den hävdade att kommissionen genom att anlita oberoende externa experter ser till att de förslag som väljs ut för finansiering bedöms opartiskt och rättvist. De experter som används för att utvärdera projekt väljs ut från en databas

efter öppna ansökningsomgångar riktade till både enskilda personer och relevanta organisationer, t.ex. nationella forskningsorgan, forskningsinstitutioner och företag. I reglerna fastställs vilka särskilda urvalskriterier och färdigheter som ska beaktas vid inrättandet av en reserv av experter och tilldelningen av dem till enskilda förslag. Experterna arbetar i sin personliga egenskap och oberoende av alla organisationer [4] .

21. Dessutom listade kommissionen de utvärderings- och urvalskriterier som låg till grund för utvärderingen av GRACE-projektet [5] . Den konstaterade att alla gällande rättsregler, som syftar till att säkerställa högsta möjliga oberoende och spetskompetens, har iakttagits. Rådet betonade att kommissionen, när den utser en oberoende expert, vidtar alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att experten inte ställs inför en intressekonflikt i den fråga som experten är skyldig att avge ett yttrande om [6] .

22. Kommissionen noterade att enligt de relevanta bestämmelserna offentliggörs en fullständig förteckning över alla experter som deltar i utvärderingsprocessen för varje särskilt program inom sjunde ramprogrammet [7] . Kommissionen noterade vidare att det inte finns någon skyldighet att offentliggöra namnen på experter för varje ansökningsomgång som rör ett projekt som omfattas av programmet, eftersom detta skulle påverka *deras opartiskhet och integritet, påverka deras åsikter och/eller undergräva beslutsprocessen* . På grundval av ovannämnda bestämmelser, och för att uppfylla kraven på uppgiftsskydd, uppgav kommissionen att den inte kunde uppgge namnen på de experter som hade valt GRACE-projektet.

23. I sina synpunkter insisterade klaganden på att kommissionen inte gav någon försäkran om oberoendet för de enskilda experter som deltog i utvärderingen och urvalet av GRACE-projektet. Det insisterade på att experternas namn skulle offentliggöras.

24. Klaganden hävdade vidare att kommissionen inte hade tagit upp innehållet i sina påståenden om uppenbara och dolda intressekonflikter hos ledande forskare som deltar i GRACE-projektet, trots de tydliga bevis som klaganden hade lämnat i sina rapporter och i andra skriftliga meddelanden med kommissionen.

Ombudsmannens bedömning

25. Klaganden tar upp två separata frågor om påstådda intressekonflikter. Den har för det *första* gjort gällande att de personer som valde GRACE-projektet hade intressekonflikter. För *det andra* hävdar kommissionen att de forskare som deltog i GRACE-projektet hade kopplingar till industrin.

26. Den *första* frågan är huruvida det förelåg en intressekonflikt när det gäller de experter som valde GRACE-projektet. Ombudsmannen påpekar att intressekonflikter uppstår när en **offentlig tjänsteman** eller en person som bistår en offentlig myndighet i dess uppgifter (t.ex. en oberoende expert som ger råd till en offentlig institution) har privata intressen som strider mot den berörda offentliga myndighetens intressen. Skälet till att sådana intressekonflikter måste undvikas är att de undergräver den offentliga myndighetens oberoende och ifrågasätter

objektiviteten i de beslut som den offentliga myndigheten fattar.

27. Mot denna bakgrund påpekar ombudsmannen att en intressekonflikt i samband med GRACE-projektet kunde ha uppstått om t.ex. de särskilda experter som valde GRACE-projektet hade en koppling till en berörd part, t.ex. med bioteknikindustrin eller med forskare som deltog i GRACE-projektet.

28. Det finns dock inga bevis i ärendet för att de experter som valde GRACE-projektet befann sig i en intressekonflikt. Klaganden anser att GRACE-projektet inte borde ha valts ut för finansiering och att de personer som valde det därför måste ha hamnat i en intressekonflikt. Detta förefaller endast vara ett påstående som inte utgör bevis för en intressekonflikt.

29. Ombudsmannen påpekar att kommissionen offentliggör namnen på alla experter som kommissionen använder för att utvärdera projekt, per program, tema och år [8]. Kommissionen gör detta proaktivt eftersom kommissionen enligt artikel 17.5 i förordning 1906/2006 en gång om året ska offentliggöra förteckningen över de oberoende experter som har bistått det i sjunde ramprogrammet, som organiseras per program [9]. Klaganden har emellertid inte föreslagit att någon person på den relevanta årliga förteckningen [10] hade en koppling till intressen som skulle ha uteslutit honom eller henne från att utvärdera GRACE-projektet.

30. I detta sammanhang konstaterar ombudsmannen att öppenhet är det bästa sättet att förebygga intressekonflikter. Ju öppnare kommissionen är när det gäller namngivning av experter som väljer projekt, desto mindre sannolikt blir det att intressekonflikter inte upptäcks. Ombudsmannen uppskattar att kommissionen redan offentliggör förteckningen över experter som deltar i sjunde ramprogrammets projekt per tema. Ombudsmannen anser att **kommissionen i framtiden** skulle kunna överväga att offentliggöra namnen på de experter som deltar i utvärderingen av specifika projekt genom uppdelningar som motsvarar sjunde ramprogrammets områdes- och/eller ämneskategorier. Ombudsmannen anser att en sådan uppdelning fortfarande skulle uppnå den nödvändiga balanserade mixen mellan öppenhet och skydd av beslutsprocessen och utvärderarna.

31. Ombudsmannen noterar att de offentliggjorda förteckningarna inom sjunde ramprogrammet innehåller experternas namn, titel, nationalitet, institution och verksamhetsområde [11]. Hon föreslår att kommissionen **även offentliggör sina intresseförklaringar för framtiden och för liknande program** [12]. Sådana intresseförklaringar bör vara tillräckligt detaljerade för att berörda parter ska kunna ta ställning till om det föreligger en intressekonflikt i samband med utvärderingen av ett visst projekt. För att undvika eventuella svårigheter med behovet av att skydda personuppgifter bör de berörda experterna i förväg underrättas om att kommissionen avser att offentliggöra sina namn och sina förklaringar om intressekonflikter inom ramen för den särskilda ansökningsomgång som de kommer att arbeta med.

32. När det gäller huruvida kommissionen **nu** bör lämna ut ytterligare information om de särskilda experter som granskade GRACE-förslaget noterar ombudsmannen att klaganden, om den så önskar, kan lämna in en begäran om allmänhetens tillgång till de relevanta handlingarna i enlighet med förordningen om tillgång till handlingar, dvs. enligt förordning (EG) nr 1049/2001

[13] .

33. När det gäller den andra frågan noterar ombudsmannen att kommissionen ofta finansierar projekt som genomförs av industrin eller av grupper med nära anknytning till industrin. Sådana kopplingar till industrin krävdes i den aktuella ansökningsomgången [14] . Härav följer att GRACE-projektet i sin utformning accepterar värdet av kopplingar till industrin och att det därför kan finnas en uppfattning om en intressekonflikt. Frågan huruvida det föreligger en oacceptabel intressekonflikt beror emellertid på det enskilda fallet och på den exakta arten av den berörda branschorganisationens verksamhet och på omfattningen av kopplingarna mellan denna organisation och en eller flera av de berörda forskarna.

34. Ombudsmannen noterar att de flesta av de forskningsorgan som deltog i GRACE-projektet var universitet och offentliga forskningsenheter [15] . Ombudsmannen ansåg att klaganden inte lade fram någon underbyggd bevisning som visade att det förelåg oacceptabla intressekonflikter.

35. Ombudsmannen anser dock att kommissionen måste vara proaktiv i sitt svar när det gäller eventuella misstankar om oberoendet för de forskare som deltar i ett EU-finansierat projekt. Dess svar i en sådan situation bör vara grundligt, fullständigt och baserat på alla fakta. Varje underlåtenhet att reagera på detta sätt skulle kunna leda till att legitimiteten för kommissionen, som finansierar projektet, undergrävs samt att de vetenskapliga resultaten i sig undergrävs. Detta är ännu mer fallet när, liksom i GRACE-projektet, vetenskapliga resultat förväntas ”*stödja EU:s riskbedömare och EU:s beslutsfattare genom att tillhandahålla vetenskapliga bevis och vetenskapliga rekommendationer om EU:s riskbedömningsprocess och i allmänhet om resultaten av forskning om biosäkerhet hos genetiskt modifierade organismer*” [16] . I förevarande fall har kommissionen inte svarat på klagandens farhågor lika grundligt och så utförligt som det vore önskvärt.

Slutsats

På grundval av undersökningen av detta klagomål avslutar ombudsmannen det med följande slutsats:

Ombudsmannen finner inga administrativa missförhållanden från kommissionens sida.

Den klagande och kommissionen kommer att informeras om detta beslut.

Förslag till förbättringar

1. Mot bakgrund av ombudsmannens slutsatser i punkt 35 bör kommissionen överväga att skicka klaganden en mer utförlig och grundlig förklaring till varför den anser att kopplingarna mellan industrin och GRACE-forskarna inte skapar en intressekonflikt.

2. Om inte annat följer av relevanta bestämmelser om behandling av personuppgifter och affärshemligheter, bör kommissionen, för att bättre uppfylla det av lagstiftaren föreskrivna målet om öppenhet, överväga att offentliggöra namnen på experter som utvärderar projekt efter uppdelningar som motsvarar ämnes- och/eller områdeskategorierna i sjunde ramprogrammet. Dessutom bör offentliggörandet av förteckningarna över experter åtföljas av deras intresseförklaringar.

Emily O'Reilly

Europeiska ombudsmannen

Utfärdat i Strasbourg den 28 juli 2016

[1] För ytterligare information se: <http://www.grace-fp7.eu/en/content/grace-brief> [Länk]

[2] Länk till rapporten:

http://www.testbiotech.org/sites/default/files/Testbiotech_Doubts_%20EU_Research_Project_GRACE_2.pdf

[3] Klaganden hänvisade särskilt till International Life Science Institute (ILSI) och International Society for Biosafety Research (ISBR). Se respektive länkar: [klaganden](#) [Länk] hänvisade också till en GRACE-medlem som arbetade för Monsanto.

[4] Kommissionens beslut 2011/161/EU

[5] *Vetenskaplig och teknisk spetskompetens och relevans för det särskilda programmets mål. den potentiella effekten genom utveckling, spridning och användning av projektresultat. kvaliteten och effektiviteten i genomförandet och förvaltningen. ”*

[6] Oberoende experters deltagande i utvärderingen av sjunde ramprogrammets förslag till kommissionen, såsom GRACE-projektet, styrs av förordning (EG) nr 1906/2006 och kommissionens beslut 2011/161/EU, Euratom. I artikel 17 i förordningen och punkt 3 i kommissionens beslut anges de externa experternas roll, förfarandet för deras urval samt medlen för att uppnå en hög expertnivå samt undvika konfliktsituationer. Enligt artikel 17.3 i förordningen ska kommissionen ” *vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att experten inte står inför en intressekonflikt i den fråga som experten är skyldig att avge ett yttrande om* ”. För att uppnå detta mål baseras urvalet på på förhand fastställda objektiva kriterier, medan de utvalda experterna är skyldiga att underteckna en förklaring om att ingen intressekonflikt föreligger vid tidpunkten för utnämningen (en förnyad bekräftelse krävs i slutet av varje utvärdering) och underrätta kommissionen om en sådan konflikt uppstår under deras tjänsteutövning.

[7] Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1906/2006 av den 18 december 2006 om regler för företags, forskningscentrums och universitets deltagande i sjunde ramprogrammet

och för spridning av forskningsresultat (2007–20013), artikel 17.5: ” *Kommissionen ska en gång om året på lämpligt medium offentliggöra förteckningen över de oberoende experter som har bistått den för sjunde ramprogrammet och varje särskilt program* ”. Se även punkt 29 och fotnot 8 nedan.

[8] http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/funding/reference_docs.html#fp7
[Länk]

Sjunde ramprogrammets samarbetsprogram, inom vilket GRACE-projektet finansierades, omfattade 11 teman (Grace finansierades under tema 2). För varje tema finns sju expertlistor, nämligen en per år (2007–2013). De årliga förteckningarna över experternas namn, nationalitet, institution och verksamhetsområde omfattar i genomsnitt 250 namn.

[9] Se fotnot 7.

[10] [Samarbetsprogram för livsmedel, jordbruk och fiske samt bioteknik, expertförteckning KBBE 2012.](#) [Länk]

[11] Expertförteckningarna från Horisont 2020 är mer informativa eftersom de innehåller information om den senaste arbetsgivaren, den senaste arbetsgivarens stad, färdigheter och kompetenser.

[12] Som är det pågående Horisont 2020.

[13] I målet *Bavarian Lager* slog domstolen fast att när en begäran om tillgång till handlingar som innehåller personuppgifter görs blir dataskyddsförordningen 45/2001 fullt tillämplig. I artikel 8 b i förordning 45/2001 fastställs två kumulativa villkor för överföring av personuppgifter. Personuppgifter får endast överföras (a) om mottagaren konstaterar att det är nödvändigt att överföra uppgifterna och (b) om det inte finns någon anledning att anta att överföringen kan skada den registrerades berättigade intressen. Enligt ovannämnda dom ska kommissionen genomföra avvägningstestet mellan de berörda parternas olika intressen (inklusive att kräva att mottagaren av personuppgifterna ska fastställa behovet av att lämna ut dem, så kallat ”nödvändighetstest”).

[14] Detta var i själva verket ett centralt mål för de forskningsprojekt som finansierades under tema 2 i sjunde ramprogrammet. I själva ansökningsomgången angavs tydligt att industrins deltagande i de projekt den starkt uppmuntras till och att ” *samband med pågående/befintlig verksamhet på området för forskning om genetiskt modifierade organismer skulle övervägas* ”. I detta sammanhang omfattade ansökningsomgången ett antal forskningsinstitutioner eller forskningsorganisationer som ansågs vara viktiga aktörer på detta forskningsområde och med vilka kandidatkonsortier potentiellt skulle kunna samarbeta eller dela med sig av sakkunskap.

[15] GRACE-konsortiet består av arton deltagare (t.ex. universitet, offentliga forskningsinstitut, en internationell ideell forskningsorganisation, organisationer för kunskapsspridning, federala forskningsinstitut etc.) från tretton länder.

[16] Arbetsprogram 2012, Samarbete, tema 2, Livsmedel, jordbruk och fiske samt bioteknik, s. 62 [Länk].